

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciška ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 20— K
pol leta . . . 10—
četrt leta . . . 5—
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako peti vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.
. . . dvakrat . . . 60
. . . trikrat . . . 45
za; nadaljnja izvršenja od peti-vrste po 30 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštna hranilnica št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

IVAN DIMNIK:

Temeljna načela našega stanovskega ujedinenja.

Blizamo se udeležitvi našega stanovskega ujedinenja. Od dveh nasprotujočih si oblik — centralizacije in federativne temeljne podlage — je zmagala ideja centralizma. Poudarimo, ki se bo na njej centralizirani inko trano gibali, mu je dana enotna ureitev našega suzbenege razmerja za vso državo s tem, da smo postali vsi učitelji v državi uradni uradniki.

Tega se moramo dobro zavedati in trdno držati! Reprecititi moramo, da nam nikak politični prevrat ne bo mogel tega odvzeti; nasprotno, postati moramo neodvisni tudi pri vsakršnem takem poizkusu prevrata in ohraniti moramo enotnost države, da ohranimo enotnost stanu in s tem moč in vpliv ter končno samoodločevanje pri reševanju naših stanovskih vprašanj.

Zavedati se moramo, da smo naravna organizacija, katere učni segajo v vsak kraj države do zadnje gorske vasi. In zaradi tega ne smemo postati orodje države, ampak biti moramo cilje, da bo morala država računati z njimi.

In ravno v tem tici vzrok po zahtevi samo ene organizacijske celote, po politično idejni centralizaciji na podlagi skupnega smotra in po upravni decentraciji na temelju enotnih okrajnih organizacij.

Izločiti moramo vse, kar nas loči in deli, in dobiti moramo osnovo, ki ne bomo od nje popustili, četudi bo morda ob prihodnji sili v ospredje vprašanja, ki bi nas hotela razcepiti.

In ta temelj vidimo le v pravem pojmovanju strokovne stanovske organizacije: da si postavimo za bazo ujedinenja svoje materialne in pravne zahteve ter delujemo za zakonito uveljavljanje svojih materialnih in pravnih zahtev. Vse drugo lanko odpade, v kolikor ni mogoče nepriznjen sporazum in kar ne sme imeti vpliva na sodelovanje pri udeležitvi teh naših glavnih zahtev. Naša fronta mora biti vedno trdna in enotna proti vsakomur, ki nastopi proti nam v teh skup-

nih vprašanjih. To geslo mora obvezno veljati za vsakega organiziranega člana.

Poleg materialnih in pravnih vprašanj nam je skupen tudi princip, da se moramo skupno z vso silo boriti za samoodločevanje ob reševanju naših stanovskih vprašanj. Skupen nam je interes, da uveljavimo avtonomijo šolstva v polnem obsegu, ki bo odgovarjala demokratski dobi: nobenega pedagoško-didaktičkega vprašanja ali vазnejšega šolsko-organizacijskega vprašanja ne smemo rešiti preko okrajnih in deželnih učiteljskih zborov (komitejev) ali celo proti njim, kakor ne smemo nobenega materialnega in pravnega stanovskega vprašanja rešiti brez voje naše nove strokovne organizacije ali proti njej!

Pedagoško-didaktička in šolsko-organizacijska vprašanja moramo torej izločiti iz svojih stanovskih organizacij in jih prepustiti okrajnim in deželnim učiteljskim zborom (komitejem), brez katerih se ne sme nobeno vазnejše tako vprašanje rešiti — za kar se morajo boriti naše organizacije.

V tem leži življenjska moč naše nove orientacije, našega novega organiziranja! V tem moramo biti pou vsakim pogojem edini!

Diferenciacija v drugih vprašanjih lahko nastopi, kadar so zdisciplinirane vrste v tem glavnih zahtevan — a ta diferenciacija ne sme biti na škodo stanu. Načelnega boja v kulturnem naziranju se ne bojimo, ker nam razbistri pojme in nas povzgahe avsevno, da ne zapademo po prisiljenih kulturnih slogi stanovski letargiji.

Ne ovirajmo svobodnega razvoja nobene frakcije v stanu, in najsi gre nje smoter za uveljavljanje tega ali onega svetovnega naziranja! Naj se giblje svobodno in isce kulturnih privrženecv in naj se vrsti ves boj v mejah kritičnosti in lojalnosti!

To je edina podlaga, da uspešno iztrebimo iz svojih vrst osebnih boj, ki je doslej cesto prevladoval v našem stanu in je škodoval stanovski celoti in našem ugledu, ker so drugi stanovi in stranke kovalje svoj kapital iz tega.

Tudi v šolsko-politiških vprašanjih, glede šolske organizacije in šolske zakono-

nodaje si nismo tako needini in so prevladovali dosedaj le vplivi izvenstanovskega političkega privrženstva, da se je kratkoma odobrilo delovanje strank proti interesom šolstva. Na ta rovaš moramo pripisati tudi needinost v stanovsko-politiških vprašanjih, v naših materialnih in pravnih zahtevah, ker smo v svojem idealizmu podvrčali stanovsko-politiška vprašanja šolsko-politiškim ali celo popolnoma notranjim šolskim, didaktičkim in pedagoškim vprašanjem in nismo znali ločiti teh vprašanj v dve skupini ter se dali tako zaradi svojega pretiranega idealizma izrabljati od političkih strank.

Temeljna oblika se torej glasi: Ohraniti moramo popolnoma nepolitiški značaj strokovne organizacije; političko prepričanje in kulturno naziranje pa moramo proglasiti kot zasebno vprašanje vsakega posameznika! Organizacija zahteva od njega le, da se ne odtuji od načelnih stanovskih zahtev, t. j. od skupnih materialnih in pravnih stanovsko-politiških zahtev, in da se ne odtuji od kulturnih šolsko-politiških zahtev, ki smo jih na podlagi nepriznjenega sporazuma določili kot skupne.

S tem je vsakemu posamezniku prepuščena svobodna politička in kulturna smer, ki misli po njej doseči zahteve svoje enotne stanovske organizacije!

Naš položaj.

Draginja in naše plače. — Vzroki druginje. — Sedanji družabni red. — Grozeča socialna revolucija. — Krščanski socializem. — Liberalizem. — Kapitalizem. — Učiteljsvo in kapitalistično-liberalni sistem. — Naša bodoča smer

(Poročal na zborovanju učit. društva v Celju dne 8. dec. 1919 rav. Bernot iz Zalca.)

Brez uvoda podam nekaj resnic: leta 1914. sem imel mesečne plače 150 K, danes imam 1000 K. Takrat sem lahko kupil za mesečno plačo:

najmanj 150 kg sladkorja, danes komaj 80 kg;
najmanj 300 kg moke, danes niti 200;
najmanj 2 obleki, danes niti ene;
najmanj 8 parov čevljev, danes niti treh;

i. t. d.; navajam samo najvažnejše potrebščine — ali če premenimo račun:

takrat sem dobil na dan 5 K, danes 33 K;

takrat sem delal za eno obleko 12 do 15 dni, danes najmanj 45 dni;

takrat sem delal za en par čevljev 3 in pol dne, danes najmanj 12 do 15 dni;

itd. Mislim, da je popolnoma odveč še razlagati; vsakdo vidi, da je danes naše delo neprimerno slabše plačano kot je bilo pred vojno.

Takrat smo tožili, razlagali in razgrinjali svojo bedo na sestankih, v društvih, v našem časopisju, danes smo pa tihi kakor bi bili zadovoljni.

Ta molk, to navidezno zadovoljnost pa utegnemo še drago plačati.

Gospodje, ki nam režejo kruh, živijo v prepričanju, da imamo dovolj, da smo zadovoljni. in vend nismo. — Ne bom razgrinjal tu gorja, ki vladva v naših vrstah. Konstatiram samo: vsi naši uohodki se porabijo za hrano, stanovanje, kurjavo; nemogoče je pa nadomeščati oblike in drugo v isti meri, kot se rabi. Posledica tega je: naše zaolge se izčrpavajo, nimamo pa sreustev, obaržati jih na prejšnji visini: naš imetek se manjša z vsakim dnem — revščina je vedno večja. (Kdor „služi“ drugače kot s poučevanjem, je mogoče izvzet, a mi hocemo biti samo učitelji.)

Ista se godi tudi uradništvu, ista delavcu, ista sploh vsakemu, ki ima odmerjeno plačo. Tudi položaj malega kmeta postaja našemu podoban. Tudi on ne more več obnavljati inventarja v izmeri obrabe. In če booo trajale še nekaj časa te razmere, bo kmalu tičal zopet v dolgovi, kot je pred vojno.

Vidimo tako, da venk del naroda pada v revščino. Narodno imetje, ki se je

LISTEK.

V spomin.

(Anici Lunačkovi † l. 1918.)

Cez jesensko poljano in solčne plavine hiti moja misel. Anica, cez leto ani se te spominjam! Lepo je danes zunaj! Visoko na nebu poje sonce svojo zlato, kipeco pesem in odgovarja mu Sava k bieskom svojih valov. Meni pa je težko in žalostno v duši. Sanjam — in mislim na te! Nobena solza in noben klic ni toliko močan, da bi odprl tvoj grob in mi dal besedo iz tvojih čistih ust. Evo samo besedo!

Lansko leto si me veselo pozdravila in vzradostila sem se tvojih besed. — Letos sem sama; v tej žalostni jeseni se pogovarjam s teboj! Ti spiš v grobu in na njem čudežno trepetajo rože. Jedno samo rožo od tvojega dajnega groba! Moj dom je mrzel in mračen, meni pa se hoče toplota in luči. Ti spiš, bolje je tako! Jaz pa tavam od prve postaje križevega pota do druge, hodim po žalostnih potih in težkih klancih. Tretje leto sem učiteljica. Prebi-

ram in listam po spominih. Svetli so eni, — svetlejši od zlatih zvezd; drugi temni in žalostni. Najlepsi so oni, ki si mi jih ustvarila ti. V četrtem letniku sva bile skupaj. Dve neumevani, kipeči duši. Sedela si v prvi klopi. Tiha, molčeca; le včasih so zadržite ustnice v rahel, komaj viden smehljaj. Tvoje oči so zrle daleč v neskončno daljavo in iskale rož, o katerih je sanjala tvoja, mlada, lepa duša. Tako živo se danes vsega spominjam in zdaj se mi, da čutim ob tej uri tvoj topli dih med temi pustimi, hladnimi stenami. Sredi sanj sem prišla včasih do tebe. Takrat sva sanjali skupaj! Pomladne sanje dveh neumevanih duš! Sele tedaj smo te spoznali.

Tobe in tvojo dušo razumemo šele sedaj, ko si šla od nas, odšla pred svojim doseženim smotrom v grob. Pred smotrom v grob? — Da! Tvoj smoter je bil daleč, daleč, komaj, da so ga slutile tvoje, lepote — žejne oči. Srečni otroci, katerim bi bila ti učiteljica! Izgubljena si nam vsem, nikdar več se ne srečamo na teh potih! Prezgodaj si odšla! Nisi pozdravila svobode tvojega in mojega naroda. — Domovina je vstala iz groba in v zlati svobodi poje svojo neskončno sladko himno. Ti pa ležiš v grobu in preko njega podhrteva otožna jesenska pesem.

Zal mi je tvojih skritih sil, žal tvoje-ga svetlega bogastva, ki se je razsuilo pred tvojim visokim smotrom in leglo s tvojim srcem v grob.

Med nebom in zemljo diha mrak, drhteč in poln jesenskih glasov. Moje pianine me zro in z žalostjo jih pozdravljam. Mislim na veliko in lepo življenje, ki je umrlo pred dosego svojega cilja. Duša mi je težka in pri srcu je tesno, Anica, manjka mi tvoje roke in tvojih besed na moji težki, težki poti!

Pozdravljam tvoj grob v daljni Dolenjski in z boiestno misljo mislim na-te! Ti pa sladko spiš med jesenskim cvetjem!

— l. —

ALBIN SPREITZ:

† Jožef Svetlin.

Bridkost je prag do večnega veselja, in smrt je le vstopnica v paradiz.

(Ivan Cankar.)

Dne 10. oktobra t. l. smo ob obilni in častni udeležbi tovarišev in tovarišic ter nadzornikov tov. Lichtenwillnerja in Černeja izročili majki zemlji telesne ostanke tov. nadržitelja Jožefa Svetlina v Poljčanah.

Do najtišjih celic so se razboleste naše duše! Nastopne besede so le medel odsvit naše najgloblje žalosti nad težko izgubo. „Komaj za vsako deveto stvar je beseda! Za najglobljo, za najbolestnejšo je ni.“ (Ivan Cankar.)

Tov. Svetlina ni več med nami! Srce ne more verjeti in mora verjeti! Marljiv in vesten tovariš, velespoštovan in priljubljen občan, preblag mož in človek, nas je ostavil in nas ki smo ga tako ljubili in spoštovali, pustil osamele v tej borni dolini šentflorjanski! — Njegova duša nas pa že motri onstran zvezd.

Vsi, ki smo ga poznali in delovali pod njegovim vodstvom, in nas ni bilo malo tekoma dolgega a le vse prekratkega časa plodovnega njegovega delovanja, smo vedeli in videli, da polni dušo tov. Svetlina najčistejše človekoljubje in sočustvanje s slehernim, ki je imel ranjeno in bridkost: polno srce!

Kar je bilo možno in v kolikor je zamogel, je storil za oobrobit svojih sovaščanov. Ni menda človeka v Poljčanah in tudi v okolici tja do periferije dravinjske doline, ki bi se k njemu zastoj zatekel v sili, v odpomoč, v bridkosti. Za vse in vsakega je imel razumevanje! Krepak, zdrav, živahen, optimističen, pogled obrnjen v solnce, korakajoč v svetlobi, se

mogoče med vojno krčilo, se na danes gotovo ne krči več. Če en del naroda pada v revščino, mora zato logično drugi del bogateti. To se godi v istini. Gotovi sloji bogatijo, in ker ne bogatijo zaradi pomnožitve proučiranega blaga, morejo bogateti in na račun drugih.

Tako vidimo, da se danes s silno naglico ločijo sloji na dva dela: eden bogati — drugi propada. Z vsakim dnem je razlika med obema večja in s tem tudi prepad, ki oba loči.

Kam naj to vede? Sloj, ki propada, bi moral naposled propasti. Vemo pa, da človek noče živ pod zemljo. Čeravno plah, postaja v sanjotvorni temboj sien, temboj nasica, temboj brezobziren, cim bliže se nanaja pogin. Pogine pa ne; ko pride gorje na višek, se ga polasti obup — ta mu da moč, ki podira stoisetne uredbe, stoisetne preusobe. Tako je bila utemeljena prva politično-socialna revolucija na francoskem, tako je utemeljena prva čisto socialna revolucija na ruskem.

Kazmere, ki vladajo danes med nami, so sigurne prehodnice socialne revolucije. Vemo pa, da smo majhen narod, ki bi težko ali pa sploh ne mogel prenesti krvave-brezglave revolucije iz obupa. In vendar deremo naravnost vanjo.

Kdor ljubi svojo domovino, svoj rod, bo pač izkušal preprečiti gorje, ki grozi, ki nas lahko uniči. In kot učitelj in kot državljani imamo dolžnost in pravico, da poizkusimo odvrniti od sebe najhuše.

Toda kako? Le pridigujte onim, ki „derejo“, da je to nečloveško, nekulturno. Prisegajo sicer na najlepša moralna načela, njihova usta so polna narodnega in bogve še kakšnega idealizma — a pri vsem tem hladnokrvno režejo sočloveku meso s telesa, skrivajo blago, tirajo cene kvišku, da izmoghajo siromaka docela. Drugi podpirajo to početje iz sebičnosti ter mu dajejo potuho. — Vse besede tem so bob ob stenol

Da to preneha, je treba sile. Država bi se imela dovolj sile, a je noče ali pa ne more, uporabiti. In v tem tiči ravno nevarnost! Sistem, ki danes vlada, naravnost podpira brezmejno bogatenje. Če hočemo rešiti narod, državo, mora pasti ta sistem, mora prenehati bogatenje bogatih na račun ubožnih.

To dosežemo samo potom boja. V tem boju borijo pa močnin le, če se združimo vsi izkoriščanci proti skupnemu sovražniku.

In res, izkoriščanci — proletarijat — vstaja. Delavski proletarec je organiziran v mogočnih vrstah, bojuje se dan za dnem v vročem boju z izsesovalcem ter si trga drobtine pravice. Kmetiški proletarijat se organizira, naslonjen na delavskega in — duševni proletarijat? — Ta pa, ki bi pričakovali od njega iniciative — spi in čaka, kdaj bo padla raz kapitalistično mizo tudi zanj drobtinica.

Sicer se oglašajo že tudi iz uradniških vrst prav ostru glasovi (prim. Naš Glas¹⁾). Tudi učiteljstvo je nezadovoljno in ko ne na tihem — ne gre pa stvari do korenine.

Večina učiteljstva pač ve, da je premalo plačano, da s tem ne more živeti, zanteva visje prejemke, trka in kaže na svoje uelo — ne zaveda se pa, da je ta napor naravnost — brezupen. Strašna, a gola istina!

Da razumemo to brezupnost svojih naporov, moramo prestopiti nekoliko uragan.

V vseh civiliziranih državah se dajo izluščiti izmed več različnih dve glavni stremiljenji:

1. svobodnjaštvo — liberalizem — z načelom svoboda nad vse,

2. socializem, ki utesnjuje svobodo v dobrobit človeštva po zakonih. Ta struja se pa loči nan oboje: a) svoboda je omejena po cerkvenih zakonih: krščanski socializem, b) svoboda je omejena po zakonih čistega človečanstva, samo po zakonu, da je človek človeku brat (socialna demokracija). Ker pa sta ti dve struji v posebej obojaki razlicni, smatramo lahko vsako za glavno. Tako dobimo tri stremiljenja: 1. liberalizem, 2. krščanski socializem, 3. socialna demokracija.

Oglejmo si posamezna stremiljenja:

Krščanski socializem izkusa utesniti svobodo po zakonih cerkve, ima gotovo najpogostejši namen pomagati človeštvu, a vse njegove vrline paralizira širjenje po nauki cerkve, t. j. kleru, ki ga noče ravno to stremiljenje postaviti na izjemno stavce. Ta težnja temelji pravce čistega, plemenitega krščanskega socializma ter politična stremiljenje v smer, ki je dobljena iz klerikalizma. Klerikalizem, ki seveda ni istovestna z verostjo, opira svojo moč predvsem na nevestnost. Učitelj preganja nevestnost. Kdo je tako naiven, da bi pričakoval od klerikalizma, da povzame soto in učiteljstvo s tem bi si klerikalizem sam zagledal zanko. — Od te strani torej ni spasa!

Liberalizem je veliko obetal, a pri nesei je gorje: izvajanje njegovih načel: svoboda nad vse in če mogoče v vsakem oziru je vrglo razvoj znanosti, inženjere, trgovine v nepričakovane visine. Svoboda trgovina je postala konkurenca, v obrambo te se je pojemale družbe s pojemale, t. j. kapital se je družil, večal, postajal mogočen in naposled zavladal nad vsem javnim življenjem. Liberalizem je tako povzročil v življenju kapitalizem. Ta pa, cim močnejši je bil, razje je izrabjal siabotnega, izrabjal je celavca, duševnega kakor telesnega, izrabjal je matere kmeta in tako ustvaril proletarijat. Kapitalizem — v svojem pomenu po se večji ugodnik — je trgal države v imperijalizem, ki nam je pimesel naposled svetovno vojno. Naivno je govoriti, da je vojne kriv n. pr. le vujem, venko binje smo resnici, če imenujemo mat krivci imena: Krupp, Škoda, Creuzot-Schneider, Morgan i. dr.

Ali nam je v liberalizmu iskati rešitev? Liberalizem, ki je v posledicah istoveten s kapitalizmom, nam tega se ni pokazal. V deželah, kjer je vladal, ni ugodil našim upravicnim zahtevam. Če so prišle na krmino druge stranke, ki nam ze po svojem programu niso moge pomagati, takrat so imele pac liberane stranke za nas obno lepši besed, n. pr. v Angliji, Franciji, zružen. drž. Amerike, je učitelj se vedno izmoghaneec in učiteljstvo bije z njimi oster boj. (Mimogrede omenim sturjeni prestop sindikata francoskih učiteljev (nad 100.000 članov!) v socialistični tabor (leto spomlad).²⁾

Kazmere v novoustanovljenih republikah so se v pomem razvoju, zato je težko izteci jasno soub.

In kako je pa pri nas sedaj? Pač vlada se vedno kapitalizem. Ob prevratu je bila uoba kritična, kapitalistične stran-

¹⁾ To se ni izvršeno dejstvo. Poročali bomo v eni prihodnjih stebkih podrobnosti o sindikalnih franc. učit. Uredništvo.

Rojen leta 1863. v Slovenjemgradu kot sin revnega a z otroki ocnno blagoslovljenega mnanega uraunika, je po lastnem zaslužku kot inštruktor in kot stipeunist študiral na mariborskem učiteljskem ter položil l. 1882. maturo. Ze 1902. se je poskal preblago življenjsko družico ter zivel z njo v najvzornejšem zakonu! — 11 let je služil kot poučitelj v Kamnici pri Mariboru v siabih gnotnih razmerah, a vedno srecen in zadovoljen! Inei je snao vero v življenje, kakor maokuo od nas! Ista ga tudi do zaunjega ni zapustila! V krizevin letih poučiteljske službe je bil imenovan leta 1895. na učiteljem v Makolah. Leta 1902. je bil nanesen nadučiteljem v Poljčanah. — Sest odlikovanj kraši njegovo učiteljsko delovanje: bil je učenem in učenkam res pravi, ljubezni polni oca! Festaozjiev in kolenjskega duh ga je navdajal! — Izraziti, kaj je bil svoji družini in rodbini, mi ni mogoče! Pričanjkuje, in ni besed!

Ali nas zamore sploh kaj tolažiti? — Res je za telesni svet mrtvo to srce, ki je oklepalo v svojo ljubezen vse nas, a neumrjoč živi njegov duh v spoju vsevesoljne ljubezni in v naših dušah do kence naših dni!

ke so spoznale nevarnost, ki se v njej nahajajo, ko se preminja sistem. Treba je bilo potegniti za seboj važen sloj: učiteljstvo — In napovedali so regulacijo. Kar nepričakovano so nam ooljubili enakost z državnimi uradniki ter nas omamili z najvišjimi petimi činovnimi razredi. — Boj za krtn dobojevan, se je takrat razlegalo. — Pa minila je kritična doba in z njo tudi — navdušenje za učiteljstvo. Prav počasi, previdno so se množila znamenja: uradniške čine, obljubljeni s tako velikodušnostjo, so kar na lepem ukinili. Za nas so postavili nove činovne razrede. Plače so ostale pač enake z onimi 11.—7. čin. razr. urz. uradnikov. Učiteljstvo je osupnilo, pa navsezadnje se ne pulimo za činovne razrede, ampak za pošeno plačo — in šlo je takorekto brez incidenta. —

V Nar. predstavnstvu so izdelali nov načrt učiteljskih plač. Rekli so pač, da smo državni uradniki, a določili so za nas poseben plačilni sistem. In še nismo videli kopita! S čudno slepoto nas je udaril Bog ro leto. — Smo pač „baje“ drž. uradniki z vsemi dolžnostimi, samo plačani nismo po istem načinu kot drž. uradniki. (Mimogrede omenim, da smo že čuli glasove, sedaj nas imajo pravico predstavljati kot šahovske figure — tudi tisto naredbo o aktivitetnih dokladah imamo še vsi v spomnu.) — Pa priče še lepše: pred kratkim smo čitali, da se izvede temeljita regulacija plač uradništva, obenem smo pa čitali: „Tudi učiteljstva se bodo sedaj regulirale plače v zmlsu § 2. zakona, ki ga je že sprejelo Nar. predstavnstvo.“

Tako torej, mi dobimo plače, ki so bile mogoče v nekakem soglasju s prejšnjimi plačami drž. uradnikov, državni uradniki pa dobiyo nove plače. In s tem smo tam, kjer smo bili pred prevratom. — Boj za kruh dobojevan! — Kaj še — začeti se mora iznova — od kraja!

V še lepšo ilustracijo sistema naj omenim, da je višji šolski svet pred kratkim ponudil — res kar verjeti ne morem — za vsako naduro — 2 K. Cudne pojme morajo imeti res o nas, če se upajo ponuditi za naduro kot kakšnemu cestnemu pobalinu — par cigaret. In to v dobi, ko delavstvo zahteva in tudi dosledno izvohuje za vsako naduro — dvojno plačilo. Seveda je pa delavstvo drugače organizirano kot smo mi.

In učiteljstvo še ne izpregleda, še ne vidi, da mu nečejo priznati polnopravnosti v uradniških činih, ne mogoče zaradi odpora posameznih ozkosrčnih uradnikov, ki nas ne vidijo radi v svoji sredi — je smešno to: certifikatistov se ne branijo — ogromna večina nam pač gotovo privošči iste pravice — ne, ampak vzrok tiči v sistemu: učitelj se ne sme dvigniti, ker potem je nevarnost, da v svojem idealizmu ne dvigne tudi naroda, ki bi izpregledal ter nagnal svoje pijavke. Tako so vsi naši naporj brezuspešni — brezupni.

Tak je na delu liberalizem. Res, da se borijo razne struje proti njemu, res da tudi odlični pristaši liberalizma spoznavajo njega nevzdržnost ter revidirajo načela. Pošteni liberalci so izvečine že prelomili s čistim liberalizmom. Vojna je pač pokazala, da je liberalizem, četudi navidezno čudovito mamljiv, vendar v posledicah krut, brezobziren, grozen.

(Primeri odločni nastop veljavnih liberalcev v boju proti draginji v zadnjem casu. Za podoben nastop čistega liberalca ne boste dobili, in če tako nastopi, ni več cisti liberalec. Ločiti je tudi med naredbo in njeno izvedbo. Naredba je lahko posledica pomožaja, izvedba se pa vrši po načelih. Naredbe proti draginji gotovo niso liberalne, so posledica nezrosnega položaja. — e se tudi izvajajo, potem jih izvajajo samo ljudje, ki ne pripadajo več čistemu liberalizmu. Zanimivo bo sploh zasledovati to zadevo; takšne naredbe in predvsem njih izvajanje so precizen politički barometer.)

Cisti liberalizem je zato danes premagano stališče. Popolna svoboda je nemogoca, ker človek se ni človek, ampak žalibog še vedno samo prav rafinirana zver. — Svobodo je treba zato omejitj z zakoni, ki preprično izrabljajo siabotnega, ki nas silijo, ker pač se nismo zreli prostovoljno storiti, da spoznamo v človeku — brata.

S tem pa smo že prestopili prag čistili socialističnih načel.

2. tako vidimo, kako danes socialistična misel posega v vedno širše mase; vse pac v prepričanju, da je dosedanji sistem zavozil v blato, iz katerega nas more rešiti samo še socializem. In proletarec, ki danes še ni socialist, pač ni zato, ker socializma še ne pozna; videl ga je samo skozi očala kapitalističnega časopisja, ki je socializmu seveda sovražno, ker se ga boji. Vemo n. pr. vsaj približno, da je bila korupcija v Rusiji že pred vojno strašna, vendar mase se še niso zganiile, še niso bile zadete v živo. Le posamezniki so reagirali tem huje. Nihilizem ni bil nič drugega kot krik obupanca. Ko pa je padla

vojna po Rusiji, je šele začel čutiti ruski narod, kam ga je pritrjal kapitalizem. Opri se mu je. Kerenski je hotel rešiti še kapitalizmu pozicijo, a tudi njega je vzela nova doba. Socialisti, ki so videli grozno razliko med bogatim in ubožnim, to neverjetno korupcijo, so takoj spoznali, da bi bili ves trud zaman, če ne nastopijo najradikalnejše poti: da ne dajo niti več priroke bogatenju. Bogatinu so vzeli imetje ter obenem tudi izporezali možnost bogaten: tako je izkoriščanje nemogoce. In učiteljstvo je bila republika sovjetov na komunistični podlagi. (Za nas je zanimivo, kaj so storili ti „zloglasni bojševniki“ z učiteljstvom? Stanove so razdelili z ozirom na delo v več razredov in v prvi razred so uvrstili celavce, ki težko delajo, učitelje in zavravnike. — Tako pojmi pac socializem učiteljevo delo! To samo mimogrede, vrnemo se k republiki sovjetov!)

Učija je postala meso; in kapitalistični svet se je zgrozil. Zecutil je največjo nevarnost, če zmaga učija pome pravivosti. In vrgli so v svet poročila o krvavin izgredu bojševikov — gotovo, brez krvi ni sio — razpahnili nevedne mase v sruu nad rdečimi gardami, ki košjejo otroke itd. Kapitalistična Anglija, Francija in Amerika so poslate svoje armade nad mlado republiko, oz. organizirale armade iz obojekov vojnih ujemikov in to vkjub sinim protestom lastnih državljanov — socialistov. Danes pa vidimo, da ona lačna, razurapana Rusija, prosioo gnezoo samih krvavin bojševikov, podi iz svoje ozemlja vro organizirane armade kapitalistične Antante. — vojna stopa v novo tazo. Učija socializma zmaga, kapitalizem bo moral v grob. Gotovo se bo se branil, mogoče desetletja se, kao ve, a leu je prebit.

Sčasno smo večkrat: „Škoda Rusije, da je prišlo tako, kolkto bi nam lahko pomagala v Parizu.“ — Danes vidimo, da Rusija ni zaman. Ona prinasa luc, restev ne samo nam, ampak vsemu človeštvu.

Podal sem tako samo nekaj misli, ki so vedni itak znane, vendar v dobi, ko se vsrjo tako dalekosežne izpremembe, učitelj ne sme ostati ob strani. Ne pozabimo, da smo učitelji naroda. Kaznisijajte o tem in izvajajte konsekvence! Najprej si moramo biti na jasnem o lastnem položaju, o naših prijateljih, o naših sovražnikih. Vsak učitelj si mora biti na jasnem, kaj hoce in tudi z a k a j to hoce, kaj ouklanja in z a k a j ouklanja. Sicer nismo nič drugega kot ovce, ki gredu siepo za svojim pastirjem.

V to pa ni dovolj naša strogo pedagoška stanovska izobrazba, treba je tudi strokovno politiske izobrazbe. Tovariši — in posebno tovarišice — v tem smo pa mi dalec za delavskim proletariatom. In to nam ni v cast! Res je, da cita vsak izmed nas časopise, da ima svoj „najboljši“ ki nanj prisega, a to ni dovolj. Tudi organizirani celavci cita, politiskega mogoce se več kot mi, in vendar ustanavljajo politiske šole, diskuzijske večere i. ur. Cemu? Gotovo za politisko osamosvojitve, za dosego politiske krucnosti. Le n a m m a n j k a. Imamo pac družtva, ki pa imajo danes še veliko zio: nimamo še platforme,³⁾ ki bi naj zuruzila res vse učiteljstvo v tesni strokovni organizaciji. Mi potrebujemo čisto strokovne organizacije po zgledu delavskega proletariata. Ludi mi smo proletarci. Kakor je izkorišcan delavski in kmetiški proletarijat, ki po kapitalističnem zakonu ne dobi za svoje delo enakovrednega plačila, ampak samo toliko, da živi, ravnotako smo izkoriščani tudi mi, ki dosedaj in — kakor kaže — tudi v budocnosti, dokler bo v veljavi kapitalistični ustav, ne dobimo plačila za svoje delo, ampak samo najprimitivnejše življenjske pogoje, da pač moremo delati, zantevati visje plače je popolnoma brezuspešno. Škoda moči. Kapitalizem nam prave plače ne da nikdar, zato pa je treba zastaviti boj pri koreninah: naš boj mora veljati — sistemu. Naš edin späs v tem boju pa je v tesni zvezi z ostalim proletarijatom, ki se bori proti istemu sistemu, ki izmoghava nas vse.

Danes ne stavim noberega konkretnega predloga. Prvo je, da razmislijemo, potem bo predlogov kmalu mrgolelo. Danes predlagam samo nekaj resolucij, ki so nacemega pomena, te so:

Učiteljstvo celjskega okraja, zbrano dne 8. decembra 1919 na svojem rednem društvenem zborovanju,

1. izjavlja, da stoji zaradi današnje draginje vkjub „sijajnim“ plačam pred gnotnim poginom;

2. vidi vzrok bede proletarijata v sistemu, ki se ne more odločiti, da bi prezal živce razpaslemu bogatenju; prepad

³⁾ Glej članek „Temeljna načela našega uediljenja.“ Op. uredn.

predstavlja našim razbolelim očem! — Dasiprav navidezno nezrekljivo srecen in zadovoljen, se je vendar v njegov. duši razvijala venka bojest in grenkoba.

Najhuje ga je bolelo, da so nekaterniki tako napacno icimamij njegova delanja in nemanja, ki niso nikdar izvirala iz ziega namena! „Bog obvari, da bi zve vedno celai komu krivice“, ni je večkrat dejal. Človek mora do zadnjih mož in do zadnjih vzimljajev množiti „dobra dela“ in polajšavati življenje beann in revnih svojih sojudi. — Ten dven načel se je aržal kot maokateri izučel nas: — Iži je človek, iz srca in Boga človek! Neko ga se ni siljal te najmanje kdaj prekunjati! — Svojni sovražnikom, in mislim ter vem, da jih ni imel mnogo, ni vlačal nikdar z isto mero! Nasprotno! Izkaloval jim je dobrote. „Opušcan mu zaradi njegovega obrebra jedra“, je dejal večkrat meni, ki sem imel v zadnjih štirih letih njegovega zemejskega bivanja premmogo priuk z njim obcevatj. Nikdar ni izigraval neposrednega predstojnika! — Mlajšim tovarišem in tovarišicam je pomagat po svojih najboljših močeh v vsakem, prav v vsakem oziru. Saj je njegovo veliko čustvo do zadnjega premerilo nekdanjo bedo učiteljskega stana in prav posebno težkoče pričetnikov.